

Reflect Lab

Wspieranie wykładowców w zakresie metodologii nauczania opartego na zapytaniach

Rezultat projektu nr 3: Przewodnik dla uczniów

Główny Partner: P5 Universidad de La Laguna

Autorzy:

Luis Feliciano

Lidia E. Santana

Olga González-Morales

Fernando Barragán

Koordinator Projektu:

Prof. Dr. Dirk Lange

Zarządzanie Projektem:

Dr. Eva Kalny

eva.kalny@idd.uni-hannover.de

Leibniz Universität Hannover, Institut für Didaktik der Demokratie

Callinstraße 20, 30167 Hannover, Germany

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

Drogi uczestniku Reflect Lab, drogi studentcie!

Niniejszy przewodnik ma na celu wsparcie uczestników kursu w przygotowaniu portfolio zgodnie z metodologią Reflect Lab. Zawiera informacje zarówno na temat opracowania portfolio, jak również zagadnienia dotyczące doboru metod badawczych, które można wykorzystać w trakcie jego tworzenia.

Metoda nauczania proponowana przez Reflect Lab ma za zadanie wspieranie w rozwijaniu umiejętności analizowania zagadnień, które są dyskutowane w sposób konfrontacyjny i skłaniający do myślenia. Ten przewodnik pomoże w rozwijaniu własnych pytań badawczych w ramach określonego tematu, w wyborze odpowiedniej metody, która jest potrzebna, aby odpowiedzieć na to pytanie, jak również w zaprezentowaniu całego procesu badawczego w formie portfolio. Niniejsze kompendium nie stanowi jednak kompletnego podręcznika, ani nie daje odpowiedzi na wszystkie zagadnienia, ponieważ edukacja oparta na zapytaniach i rozwiązywaniu problemów zawsze pozwala na powstawanie nowych pytań. Poradzimy jednak, jak postępować i gdzie sięgnąć, gdy nie ma się pewności jak zacząć lub jak kontynuować proces badawczy.

Na następnych stronach przedstawimy informacje na temat metody Reflect Lab i jej specyficznych wymagań jako formy refleksyjnych laboratoriów badawczych. Należy pamiętać, że ten krótki przewodnik może dostarczyć jedynie wstępnych informacji. W celu pogłębienia wiedzy na temat różnych metod badawczych zachęcamy do sięgnięcia do literatury specjalistycznej, która znajduje się w bibliotece Twojego uniwersytetu!

Przeprowadzania badań można się nauczyć tylko poprzez ich realizację, co oznacza pracę i poświęcenie - ale jest to warte wysiłku! Życzymy powodzenia w dociekaniu naukowym z wykorzystaniem prezentowanej metody. Mamy nadzieję, że nasz przewodnik okaże się przydatny!

Zespół Reflect Lab

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

Drogi uczestniku Reflect Lab, drogi studencie!

1. Metodologia Reflect Lab
2. Co to jest badanie naukowe?
3. Jakie umiejętności powinieneś rozwijać jako badacz?
4. W jakim celu przeprowadzamy badania?
 - 4.1. Badanie w celu wyjaśnienia - poprzez opracowanie modeli (matematycznych)
 - 4.2. Badanie w celu zrozumienia
 - 4.3. Badanie w celu zmiany
5. Etapy procesu badawczego
 - 5.1. Tematy i problemy badawcze
 - 5.2. Przegląd literatury
 - 5.3. Identyfikacja i sformułowanie pytania badawczego
 - 5.4. Planowanie projektu badań
 - 5.5. Zbieranie danych
 - 5.5.1. Dobór próby badawczej
 - 5.5.2. Techniki i narzędzia do zbierania danych
 - Kwestionariusz
 - Skale
 - Wywiady
 - Dyskusje w grupie
 - Prezentacje graficzne
 - Analiza sieci społecznych
 - Obserwacje
 - 5.6. Różnorodność metodologiczna w badaniach społecznych
 - 5.7. Analiza i interpretacja danych
 - 5.8. Wyciąganie wniosków
 - 5.9. Opracowanie raportu badań
6. Wnioski końcowe
7. Rekomendacje lektur
8. Organizacje partnerskie

Podczas laboratorium refleksyjnego, w skrócie Reflect Lab, zostaniesz poddany materiałowi stymulującemu z tematyki wybranej przez Twojego wykładowcę. Materiał ten będzie zależał w głównej mierze od bieżących wydarzeń w Twoim kraju, jak również od programu nauczania i kierunku studiów. Szczegółowe informacje na temat tego, jak powinieneś opracować swoje portfolio, będą zależały od konkretnych wytycznych Twojej uczelni. Jednak proces ten ma kilka aspektów, które będą podobne bez względu na to, gdzie wdrożona zostanie metodologia Reflect Lab:

1. Będziesz wystawiony na działanie bodźca w postaci: komiksu, obrazu, kontrowersyjnego lub stroniczego tekstu. Materiałem stymulującym może być też wyważona dyskusja dotycząca problemu będącego przedmiotem szerszego zainteresowania. Obecnie tematem do dyskusji może być np.: powstawanie ruchów prawicowych, jedność lub brak jedności w Unii Europejskiej, migracja, sytuacja uchodźców itp. Materiały stymulujące będą odnosiły się do tematu, ale w różnej formie i stylu. Mogą mieć na celu wyjaśnienie, spolaryzowanie lub sprowokowanie; mogą być opracowane w poważnym lub cynicznym tonie, albo w formie żartu. Ważne jest, aby przeanalizować różne opcje i zdecydować, jak je zinterpretować, a w następnej kolejności rozważyć możliwe pytania badawcze, które się nam nasunęły.
2. Zostaniesz poproszony o opracowanie mapy myśli (ang. mind map) opartej na zaprezentowanym materiale. Na tym etapie mapowanie myśli pomoże Ci w uporządkowaniu otrzymanych informacji, pomysłów, pytań i wątpliwości. Mapa myśli to graficzne przedstawienie wszystkich pomysłów i skojarzeń, które masz. Możesz dodawać teksty, liczby, strzałki, szkice itp., i rozmieścić je w taki sposób, który najlepiej odzwierciedla Twoje myśli - możliwe są różne formy diagramów, a strzałki mogą sugerować zarówno logiczne sekwencje, jak i kołowe relacje. Mapa myśli pomaga w wizualizacji i strukturyzacji konceptów i skojarzeń. Zaczynasz od centralnego terminu, który umieszczasz na środku tworzonej mapy, a następnie dodajesz gałęzie i rozgałęzienia, konstruując w ten sposób swoje pomysły, skojarzenia i wątpliwości. Możesz stworzyć mapę myśli na papierze lub elektronicznie - dostępne jest darmowe oprogramowanie, np. tutaj: <https://www.canva.com/graphs/mind-maps>, <https://www.mindmup.com> lub <http://mindmapfree.com>. Zachowaj mapę myśli do swojego portfolio; pomoże Ci w późniejszej refleksji na temat procesu uczenia się.

3. Na tym etapie zostaniesz poproszony o opracowanie własnego problemu badawczego związanego z ogólnym tematem. To kluczowy moment: musisz wybrać pytanie/pytania, na które musisz odpowiedzieć w określonym czasie. Wybrane metody badań zależą od tego pytania (pytań), a także od wniosków, które można na ich podstawie wyciągnąć. Znalazienie odpowiedniego problemu badawczego nie jest łatwe, powinieneś poświęcić na to wystarczająco dużo czasu i uwagi, a także powinieneś wykazać się pewną elastycznością przy wyborze. Wynik Twojego badania będzie mierzony w odniesieniu do zapytań, które sformułujesz. Zastanów się: czy jesteś w stanie odpowiedzieć na te pytania? Czy wybrałeś odpowiednie metody, aby przeanalizować swoje pytanie badawcze? Biorąc pod uwagę naturę materiału stymulacyjnego, Twoje pytanie może odnosić się do treści, np. zmiany klimatu, lub do środków użytych do wprowadzenia tematu, np. jakiego rodzaju argumenty czy motywy z kreskówki są przydatne do tego, aby takie zagadnienie stało się popularne, lub jakie strategie medialne są wykorzystywane przez ludzi, którzy popierają lub odrzucają zmiany dotyczące środowiska. Można również rozważyć pytanie teoretyczne: jakie podejścia teoretyczne są możliwe, aby wyjaśnić zaprzeczanie katastrofie przez osoby, które są bezpośrednio dotknięte tą katastrofą? Czy są one satysfakcjonujące dla wyjaśnienia odmowy zmiany klimatu? Po dokonaniu wyboru, upewnij się, że będziesz w stanie odpowiedzieć na pytanie badawcze, które rozwijasz w ramach Reflect Lab.
4. Dokumentuj kroki, które podejmujesz: z jakiej literatury naukowej lub źródeł archiwalnych korzystasz? W jaki sposób dostosowałeś swoje pytania badawcze? (jeśli była taka potrzeba) Czy wybrałeś odpowiednie metody? Jak wyglądał Twój proces badawczy? Co się sprawdziło? Gdzie pojawiły się luki i problemy? Jakie wnioski wyciągnąłeś i dlaczego? W każdym procesie badawczym ważne jest odpowiednie udokumentowanie wszystkich etapów pracy, ponieważ badania muszą być zrozumiałe i powtarzalne. Im lepiej udokumentujesz przebieg pracy, tym łatwiej będzie Ci skompilować raport oraz portfolio.
5. Portfolio powinno zawierać wszystkie formalne dane wymagane przez uczelnię (Twoje imię i nazwisko, nazwę kursu, nazwisko wykładowcy, spis treści, etapy rozwoju Twoich pytań badawczych, dokumentację przebiegu dociekania naukowego, Twoje wnioski i podsumowanie zagadnień, których się nauczyłeś itd.). Niektóre wymagania mogą różnić się w zależności od uczelni, więc zapytaj o szczegóły swojego wykładowcę!

Wykonywanie własnych badań jest kluczowym elementem projektu Reflect Lab. Możesz zdecydować się na badania empiryczne jeśli wymaga tego kontekst - ale nawet jeśli głównie korzystasz z artykułów naukowych i dostępnej literatury, i nie chcesz się angażować w badania empiryczne, musisz mieć solidne i logiczne kryteria do oceny tekstów, z których korzystasz, np. empiryczne badania innych.

2. Co to jest badanie naukowe?

Co rozumiemy przez dociekanie naukowe i przeprowadzanie badań? Prosty wyjaśnieniem może być: poszukiwanie odpowiedzi na pytanie. Ale czy prowadzimy badania naukowe, gdy szukamy odpowiedzi na pytania w naszym codziennym życiu? Na przykład, kiedy staramy się dowiedzieć jakie dokumenty/prace należy przedłożyć, aby zaliczyć seminarium? Poszukiwanie odpowiedzi w badaniu naukowym musi spełniać określone kryteria i powinno być:

- *Systematyczne*. Badanie naukowe musi mieć strategię metodologiczną składającą się z kilku etapów;
- *Kontrolowane*. Należy zaplanować warunki, w jakich prowadzone jest badanie (kto ma przeprowadzić badanie, jak, gdzie i kiedy należy je przeprowadzić);
- *Stałe*. Badania to proces, który rozciąga się w czasie;
- *Produktywne*. Badanie ma na celu zwiększenie wiedzy naukowej;
- *Empiryczne*. Badacz przeprowadza prace terenowe w celu sprawdzenia możliwej reakcji na problem badawczy;
- *Krytyczne*. Badacz nie powinien popadać w samozadowolenie, ale powinien zadawać pytania i dokonywać analizy dotyczącej: a) swoich decyzji podejmowanych podczas badań oraz b) możliwych alternatywnych odpowiedzi oraz wyników badania.
- *Poddane publicznej krytyce*. Badania muszą być wystawione na krytykę społeczności naukowej, aby można było komentować ich zakres i ograniczenia;

Każde poszukiwanie odpowiedzi, które nie przedstawia żadnej z tych cech, może być zapytaniem, ale nie naukowym procesem badawczym. Jednak to, co można uznać za systematyczne, kontrolowane, stałe itp., zależy od Twojego pytania badawczego i metod wymaganych przez to pytanie. Więcej informacji na ten temat znajdziesz przy omawianiu możliwych formatów pytania badawczego.

3. Jakie umiejętności powinieneś rozwijać jako badacz?

Podczas realizacji naukowego procesu badawczego, oprócz wymaganej wiedzy na temat badanej dziedziny i metodologii badań, niezbędne jest posiadanie szeregu umiejętności i kompetencji. Przed rozpoczęciem badania należy zadać sobie następujące pytania:

- Czy jesteś zainteresowany znalezieniem odpowiedzi na pytania dotyczące nauk społecznych i powiązanych rzeczywistych problemów?
- Czy jesteś gotowy na przeczytanie dużej ilości tekstów, łącznie z przypisami oraz podjąć wysiłek w ich zrozumieniu i analizie?
- Czy posiadasz wystarczającą wiedzę na temat metodologii badań i czy chcesz pogłębić tę wiedzę?
- Czy łatwo się zniechęcasz, gdy napotkasz trudności?
- Czy jesteś w stanie uporządkować swoje zadania w ramach ustalonego planu?
- Czy wykonujesz swoją pracę metodologicznie?
- Jak możesz znaleźć wszystkie alternatywy i jak przeanalizować konsekwencje przed podjęciem decyzji?
- Jak argumentujesz decyzje, które podejmujesz podczas badań?
- Jak upewniasz się, że przestrzegasz norm etycznych i wymagań określonych w Kodeksie Etyki Amerykańskiego Towarzystwa Socjologicznego (ASA)¹ lub standardów etycznych Brytyjskiego Towarzystwa Socjologicznego (BSA)²?
- Czy jesteś w stanie przyznać się do błędu i zmienić decyzję?
- Czy jesteś w stanie dzielić się swoimi odkryciami i wnioskami oraz akceptować krytykę i ocenę swojej pracy?

Weź pod uwagę, że komunikaty zawarte w powyższych pytaniach mają kluczowe znaczenie dla powodzenia w przeprowadzeniu badania naukowego. Informacje zwrotne należy rozpatrywać w sposób refleksyjny, aby dalej rozwijać swoje umiejętności badawcze.

¹ <http://www.asanet.org/code-ethics>

² <https://www.britisoc.co.uk/ethics>

4. W jakim celu przeprowadzamy badania?

Prowadzimy badania, ponieważ chcemy poszerzyć naszą wiedzę, zrozumieć i wyjaśnić zachodzące zjawiska społeczne lub dostarczyć rozwiązania problemu. W toku rozwoju współczesnych środowisk akademickich, socjologowie początkowo dążyli do opracowania modeli służących do rozumienia zachodzących zjawisk społecznych bazując na naukach przyrodniczych, zanim opracowali metody, które prowadzą do zrozumienia tych zjawisk społecznych. Szanujemy ten historyczny rozwój przy wprowadzaniu nowej metodyki do nauk społecznych, mającej za zadanie wyjaśnić, zrozumieć i przekształcić realia społeczne.

4.1. Badanie w celu wyjaśnienia - poprzez opracowanie modeli (matematycznych)

W XIX wieku nauki społeczne rozwinęły się z nauk przyrodniczych i miały na celu wyjaśnienie zachodzących zjawisk społecznych na modelach opartych na pojęciach ówczesnych nauk przyrodniczych, tj. na modelach fizycznych i matematycznych tamtych czasów. Ideą tego podejścia jest to, że rzeczywistość społeczną można uchwycić jako obiektywną, że ludzie reagują w sposób mechaniczny na bodźce otoczenia, że rzeczywistość społeczna rządzona jest przez prawa podobne do zjawisk fizycznych, i że jedynym sposobem na zwiększenie wiedzy o zjawiskach społecznych jest trzymanie się obserwowalnych i mierzalnych aspektów. W tej perspektywie badawczej priorytetem jest odkrycie praw rządzących zjawiskami społecznymi i stworzenie związków przyczynowych, które można uogólnić. Powinno to prowadzić do miarodajnych prognoz. Podejście to wymaga skoncentrowania się na mierzalnych przejawach rzeczywistości społecznej, postrzeganiu środowiska społecznego jako systemu zmiennych, które można oddzielić w celu pomiaru, a także dobrać i ustalać zależności przyczynowe między nimi, a badanie opiera się na wizji neutralnego, bezstronnego i nieoceniającego badacza.

Ta pozytywistyczna perspektywa, tj. idea agnostyczna oparta wyłącznie na mierzalnych danych, była opracowana historycznie przez Augusta Comte, Johna Stuarta Milla i Emilię Durkheim, i była dalej rozwijana przez Karla Poppera, Thomasa Kuhna oraz Imre Lakatosa, dla których strategia badawcza zwykle opierała się na ilościowym modelu. Podczas gdy pozytywizm oznaczał postęp w odniesieniu do wcześniejszych podejść, jego ograniczenia stały się dość szybko widoczne. Idea została poważnie skrytykowana, zwłaszcza przez feministyczne i postkolonialne podejścia badawcze, ponieważ przedstawiana wizja neutralnego i bezstronnego badacza zazwyczaj faworyzowała stanowiska i interesy starszych, dobrze ugruntowanych

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

badaczy rasy białej, płci męskiej, a wykluczała realia i perspektywy mniej uprzywilejowanych przedstawicieli społeczeństwa.

Przeanalizuj następujące streszczenie badania:

Celem poniżej opisanego badania było sprawdzenie, czy istnieją różnice w postrzeganiu wsparcia udzielanego rodzinie oraz różnice w akademickich oczekiwaniach młodych uchodźców w oparciu o płeć. Badanie przeprowadzono z udziałem 250 chłopców i dziewcząt z Bliskiego Wschodu przebywających jako uchodźcy we Włoszech. Opracowanie zostało oparte na kwestionariuszu złożonym z 10 pytań wielokrotnego wyboru, w tym danych rodzinnych, osobistych i akademickich, z zastosowaniem skali oczekiwanego wsparcia dla rodziny, a także skali oczekiwań akademickich. Przeprowadzono statystyczną analizę danych. Po zakończeniu badań, stwierdzono istotne różnice oczekiwań między młodymi ludźmi w zależności od płci: średnie wyniki dziewcząt dotyczące postrzegania istotności wsparcia dla rodziny były znacznie wyższe niż wyniki chłopców; dziewczęta miały również wyższe oczekiwania akademickie.

To badanie ma cechy badań pozytywistycznych:

- Badacz wybiera zmienne i ma na celu sprawdzenie, czy istnieją między nimi relacje przyczynowe
- Mierzalne aspekty ludzi są obserwowane, analizowane i opisywane w rygorystyczny sposób
- Analiza koncentruje się na podobieństwach jednostek, a nie na ich cechach szczególnych
- Badacz utrzymuje dystans do badanych i nie jest zainteresowany ich indywidualnymi punktami widzenia, innymi słowy, traktuje badanych jako przedmiot badania, nie zagłębiając się w jednostkowe analizy.

4.2. Badanie w celu zrozumienia

W tej interpretacji zjawiska ludzkie i społeczne różnią się znacznie od zjawisk naturalnych, a zatem nauki społeczne muszą być rozwijane niezależnie od nauk przyrodniczych a co z tym idzie modele fizyczne i matematyczne nie mogą być stosowane w naukach społecznych. W tym ujęciu rzeczywistość społeczna jest budowana na podstawie codziennej obserwacji; jest ona ukształtowana przez zamierzone (i niezamierzone) działania ludzi oraz interpretację tych

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

działań. Rzeczywistość społeczna jest sumą zbioru różnych wizji podmiotów biorących udział w jej konstruowaniu, to znaczy jest wielokrotnością. Jest holistyczna, ponieważ jej składniki są we wzajemnej interakcji, nie można ich podzielić na pojedyncze zmienne, ale muszą być analizowane w zależności od siebie. Zachowanie jednostek uważa się za motywowane przez racjonalną myśl i intencję, a nie przez behawiorystyczne prawa.

Takie podejście do badań odrzuca pogląd, że fizyczny czy matematyczny model nauki jest jedynym prawidłowym. Zakłada, że cel badań społecznych jest kontekstualny i zamierzony, badacz natomiast, jest zainteresowany zrozumieniem rzeczywistości społecznej w oparciu o znaczenie jakie podmioty nadają faktom i zachowaniom. Znaczeń tych nie można bezpośrednio zaobserwować ani łatwo uchwycić metodami ilościowymi. W tym podejściu badania mają na celu poznanie różnic, indywidualnych interpretacji, poszczególnych procesów kształtowania sensu i zrozumienia zjawisk w określonym czasie i miejscu. Uznaje się, że wartości i zainteresowania badacza wpływają na jego wybory i perspektywy, tj. badacz nie działa z pozycji zewnętrznej podobnej do Boga, ale jest nierozzerwalnie związany z otoczeniem i musi zająć określone stanowisko podczas procesu badawczego. Podczas gdy badacz nawiązuje współpracę z podmiotami, które bada, musi być w stanie oddzielić się od tych związków, zinterpretować procesy zachodzące w kontekście badawczym, a nie po prostu przyjąć punkt widzenia na dany temat badawczy.

To podejście badawcze jest powiązane z tradycją Arystotelesa; zostało opracowane w opozycji do pozytywistycznego podejścia i oparte zostało na fenomenologii, hermeneutykach i symbolicznym interakcjonizmie i często skupia się na jakościowych metodach badawczych. Jednym z najbardziej znanych i wpływowych twórców nowego podejścia był niemiecki socjolog Max Weber, a kolejnym ważnym przedstawicielem - Theodor W. Adorno.

Konflikt między tymi dwoma podejściami w latach 60. XX wieku stał się znany w niemieckiej socjologii jako "spór o metody" lub "spór o pozytywizm". Od tego czasu większość badaczy odrzuca rygorystyczną separację tych metod i zgadza się, że badania jakościowe i ilościowe powinny wzajemnie się uzupełniać i powinny być stosowane zgodnie z potrzebą i adekwatnie do problemów badawczych.

Przeanalizuj podsumowanie następującego badania:

Naukowcy chcą zrozumieć perspektywy młodych uchodźców z Bliskiego Wschodu pod kątem ich oczekiwań akademickich po rocznym pobycie w obozie dla uchodźców we Włoszech. Zespół badawczy składa się z równej liczby kobiet i mężczyzn, którzy biegle posługują się językiem arabskim i regularnie odwiedzają obóz dla uchodźców. Biorą pod uwagę jakość relacji, które udało im się zbudować z uchodźcami i starannie dobierają pytania planując wywiady. W oparciu o treść nieformalnych rozmów prowadzonych z tymi młodymi ludźmi, a także w oparciu o porównywalne dostępne w literaturze projekty badawcze, opracowali przewodnik dotyczący przeprowadzania wywiadu, który można było zaadoptować i przetestować. Są szczególnie zainteresowani zrozumieniem, w jaki sposób ci młodzi uchodźcy postrzegają struktury wspierające rodzinę, czy uważają, że mają one pozytywny wpływ na ich perspektywy akademickie, oraz jakie inne czynniki uważają za ważne. Badacze starają się przeprowadzić wywiady z równą liczbą dziewcząt i chłopców biorąc pod uwagę różnorodność religijną, etniczną i społeczną.

Badanie to ma charakter badania interpretacyjnego:

- Naukowcy są zainteresowani zrozumieniem perspektyw młodych uchodźców w obozie i analizowaniem znaczenia, jakie przypisują strukturom wspierającym rodzinę
- Celem badania jest zrozumienie indywidualnego i osobnego procesu interpretacji przez każdą z osób, z którymi przeprowadzono wywiad
- Zrozumienie tych spostrzeżeń jest związane z konkretnym kontekstem, w tym przypadku jest to roczny pobyt w obozie dla uchodźców
- Idee i wartości małych dzieci są brane pod uwagę, aby zrozumieć ich perspektywy
- Badający nawiązują współpracę z badanymi podmiotami i zastanawiają się nad najlepszym sposobem interakcji z nimi

4.3 Badanie w celu zmiany

Takie podejście do badań powstało w odpowiedzi na pozytywistyczne i interpretacyjne podejście do nauk społecznych. Zgodnie z tą perspektywą dochodzenie musi nie tylko wyjaśniać i rozumieć badaną rzeczywistość, ale także przyczyniać się do jej zmiany. Badania to

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

instrument wykorzystywany do analizowania rzeczywistości społecznej, uświadamiania sobie sytuacji podmiotu badania i angażowania się w działanie mające na celu transformację.

To podejście badawcze rozwinęło się w różnych środowiskach akademickich, w tym w Chicagowskiej Szkole Socjologii (Robert E. Parks, itp.), w Action Anthropology (Podatek Solny) i w Sociologie de l'Action (Alain Touraine). Frankfurcka Szkoła Teorii Krytycznej ustanowiła również ważny wkład w rozwój tego podejścia do badań. Inne krytyczne podmioty, takie jak badania feministyczne i perspektywy postkolonialne, poszerzyły te perspektywy.

Socjotyczno-krytyczna koncepcja badań charakteryzuje się piętnowaniem redukcjonizmu pozytywizmu i konserwatyzmu perspektywy interpretacyjnej. W tym ujęciu badania społeczne powinny być czymś więcej niż tylko opisem rzeczywistości, ale powinny wspierać postępową zmianę i modyfikację kontekstu społecznego, a także odrzucać ideę neutralności nauki. Wymagają od badaczy zastanowienia się nad swoją rolą, jako tych którzy mogą przyczynić się do niepotrzebnego utrwalania krzywdzących opinii wpływających na stosunki społeczne. Podejście to ma również na celu udostępnienie wyników badań podmiotom badawczym, a tym samym dostarczenie im wglądu w ideologiczne lub inne ograniczenia, które to utrudniają zmianę sytuacji społecznych. Obecnie przedstawiciele tego podejścia mają na celu opracowanie pytań i metod badawczych na podstawie adekwatnie dobranej do tej analizy populacji³.

Badania oparte na tym podejściu zakładają, że rzeczywistość społeczna jest dynamiczna i ewoluuje, a podmioty zaangażowane w tę rzeczywistość uczestniczą w jej konfiguracji i konstrukcji. Badania mają wymiar ideologiczny i społeczno-polityczny. W celu zrozumienia rzeczywistości trzeba wziąć pod uwagę wszelkie interpretacje oraz ideologie badanych jak również uwarunkowania historyczne i społeczno-polityczne. Badania muszą być zaangażowane w transformację i poprawę rzeczywistości społecznej poprzez konstruktywną krytykę oraz rekonstrukcję. Ta transformacja musi być procesem, którego celem jest wyjaśnienie interesów, wartości i założeń leżących u podstaw kontekstu społecznego. Nie ma hierarchii ról w badaniach, ale dynamiczna partycypacja. Sami badacze są również przedmiotem badań. Ma to

³ Zobacz dla przykładu recenzję ośmiu książek o metodach badań nad populacją (Indigenous Research Methods) zalecanych przez Helen Kara z Londyńskiej Szkoły Ekonomii (London School of Economics): <http://blogs.lse.ac.uk/lseviewofbooks/2017/07/26/reading-list-8-books-on-indigenous-research-methods-recommended-by-helen-kara/>

na celu ustanowienie symetrycznych relacji między uczestnikami oraz umożliwienie podejmowania decyzji w sposób demokratyczny. Podmiot badań bierze odpowiedzialność za określenie problemów, które należy zbadać, określa w jaki sposób zebrać i przeanalizować informacje, oraz bierze udział w planowaniu działań na rzecz zmiany.

Przeanalizuj następujące streszczenie badania:

W ramach badań ma powstać przestrzeń dla młodych uchodźców, którzy pozostają bez opieki w obozie dla uchodźców. Założeniem badania jest wsparcie nastolatków w niwelacji zależności i ograniczeń w rozwijaniu własnych pomysłów na przekształcenie obozu i związanych z nim warunków życiowych w celu poprawienia ich perspektywy dla samookreślonej przyszłości. Przeprowadzający badanie uzyskują aprobatę młodzieży oraz zgodę kierownictwa obozu na omówienie celów takich badań, pozyskanie niezbędnych informacji oraz na omówienie metod ich uzyskania. Grupa badanych jaką są małoletni bez opieki, decyduje się wziąć udział w badaniu, ale również sugeruje objąć analizą również młodzież, która mieszka w obozie z rodzicami. Pomysł ten zostaje zaaprobowany. Rozszerzona grupa omawia potrzebne informacje: status quo nastolatków w obozie, ich ambicje i cele, ale także kompletują listę ekspertów, którzy mogliby pomóc im zmienić ich sytuację życiową, np. radca prawny. Podczas gromadzenia danych i po wysłuchaniu pierwszej części wystąpień ekspertów, młodzież decyduje się utworzyć dwa kluby sportowe, jeden dla dziewcząt i jeden dla chłopców, i zgłasza prośbę o wsparcie w znalezieniu mentorów do ich edukacji. Wraz z badaczami opracowują listę instytucji, w tym szkół, klubów opieki pozalekcyjnej i lokalnego kościoła, i proszą o wsparcie.

Badanie to ma charakter badania krytycznego, ponieważ:

- Badanie jest ukierunkowane na zmianę sytuacji: poprawa perspektyw osób nieletnich bez opieki w obozie dla uchodźców
- Członkowie zespołu mają niewielką hierarchię: nastolatkowie ponoszą odpowiedzialność za zdefiniowanie problemu, identyfikację czynników związanych z problemem, podejmują decyzje dotyczące sposobu gromadzenia i analizowania danych, współplanują działania niezbędne do zmiany itp. Jednak poza sytuacją badawczą uprzywilejowana sytuacja badaczy jest oczywista: żyją poza obozem dla uchodźców i mają wykształcenie akademickie

- Rozpatrywany jest nie tylko przedmiot badania, ale także trudny kontekst generujący sytuację, którą badający analizują i zamierzają zmienić
- Badanie to proces, który ma na celu wyjaśnienie i krytykę zachowań, zainteresowań, wartości i założeń leżących u podstaw sytuacji, z zamiarem ich zmiany.
- Zmiana sytuacji oznacza zdobywanie nauki i osobistą/zawodową poprawę statusu społecznego nastolatków.

5. Etapy procesu badawczego

W celu opracowania przebiegu badania oraz portfola, musisz mieć podstawowe informacje o procesie badawczym. Pewne aspekty procesu zostały wstępnie zdefiniowane przez kontekst Reflect Lab. Natomiast niektóre elementy i etapy badań są wspólne dla większości projektów badawczych i warto się z nimi zapoznać. Aby odpowiedzieć na swoje pytania badawcze, będziesz musiał przemyśleć strategię badawczą i podjąć odpowiednie kroki metodologiczne. Etapy te różnią się w zależności od trzech podejść badawczych, które zostały przedstawione w rozdziale 4.

Podczas laboratoriów refleksyjnych, Reflect Lab, będzie omawiany konkretny **temat badawczy (5.1.)**. Rozważ przykłady badań, które były przytoczone w rozdziale 4. Wszystkie trzy dotyczą tematyki osób nieletnich bez opieki przebywających w obozie dla uchodźców. Pomimo tego, że wszystkie mają podobną płaszczyznę, jednak każde z badań odnosi się do bardzo różnych **pytań badawczych (5.3.)**: pierwszy przykład wymaga korelacji zmiennych, przykład drugi pyta o indywidualne interpretacje i oczekiwania młodych uchodźców, podczas gdy przykład trzeci zajmuje się przeszkodami i stara się znaleźć realne rozwiązania oparte na potrzebach. Nie jest łatwo stworzyć sensowne pytanie badawcze i należy poświęcić wystarczająco dużo czasu na ten krok. Precyzyjne pytanie to Twój kompas w procesie badawczym, który poprowadzi Cię przez plan badań oraz wybrane metody i pomoże Ci trzymać się obranego celu. Pamiętaj, że rezultat badania jest oceniany w odniesieniu do pytania badawczego, a konkretnie, biorąc pod uwagę zdolność i sposób przedstawienia odpowiedzi.

W celu opracowanie pytania badawczego, odsyłamy do **literatury akademickiej (5.2.)**. Po wyborze pytania badawczego musisz opracować **projekt badawczy**, tzn. **wybrać odpowiednie metody badawcze** i stworzyć **plan badań (5.4.)**. Staraj się jak najbardziej realnie podejść do zadania: jak długi jest termin realizacji i ile czasu będziesz mógł poświęcić na przeprowadzenie badania? Na tym etapie możesz jeszcze dostosować swoje pytanie badawcze.

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

Następnym krokiem będzie wdrożenie planu badań, tj. **zbieranie danych (5.5.)**, **interpretacja tych danych (5.6.)**, **wyciąganie wniosków (5.7.)** i opracowanie **raportu z badań (5.8.)**. W kontekście Reflect Lab raportujesz swoje badania w formie portfolio. Idealnie gdy jest to cykliczny proces, a Twoje badania prowadzą nie tylko do wyników, ale także do nowych pytań badawczych. W dalszych rozdziałach przewodnika zajmiemy się bardziej szczegółowym omówieniem etapów projektowania badania.

5.1. Tematy i problemy badawcze

Tematyka badawcza może być wynikiem badań bibliograficznych, publicznych dyskusji lub praktycznych problemów. W kontekście Reflect Lab temat badań jest wybierany biorąc pod uwagę publiczne i spolaryzowane dyskusje w Twoim kraju. Zostaniesz poproszony o opracowanie odpowiedzi na takie dyskusje na podstawie badań i wiarygodnych danych.

5.2. Przegląd literatury

Odpowiednia literatura może pomóc Ci w wyborze trafnego tematu badawczego, umożliwi zgromadzenie powiązanych z tematem teorii, pozwoli na zaczerpnięcie odpowiedniej terminologii, umożliwi poznanie aktualnego statusu badań dotyczących problemu i wyjaśni potrzebę dalszego badania, a także pozwoli na obserwację użytych już metod przy analizie problemu, pomoże opracować pytanie badawcze oraz plan badania. Można wykorzystać monografie, zbiory opracowań, podręczniki (w kontekście tematów poruszonych w rozdziale 4, np.: Oxford Handbook of the Eagles and Migration Studies), artykuły naukowe, opracowania konferencyjne i nieopublikowaną literaturę np. prace dyplomowe lub niepublikowane raporty z projektów badawczych.

Dostępnych jest również wiele internetowych źródeł:

- <https://www.jstor.org/> oraz <https://scholar.google.com/> to najpopularniejsze bazy danych dotyczące badań.
- Edukacyjne Centrum Informacji (ang. ERIC) finansowane przez Departament Edukacji USA <https://eric.ed.gov/> pozwala na darmowy dostęp do ponad 340 000 artykułów, prac dyplomowych, raportów, etc.
- Komisja Europejska oferuje sieć wymiany informacji i analiz na temat systemów edukacji o nazwie Eurydice: https://eacea.ec.europa.eu/erasmus-plus/library_en lub

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Main_Page

- Wiele statystyk dotyczących Unii Europejskiej jest dostępnych na stronie: <https://ec.europa.eu/eurostat>
- Również wszystkie organizacje związane z ONZ mają rozbudowane biblioteki internetowe i zapewniają bezpłatny dostęp do wielu dokumentów, np. UNESDOC pod patronatem UNESCO: <http://www.unesco.org/new/es/unesco/resources/online-materials/publications/unesdoc-database/>

Biorąc pod uwagę ogromną ilość dostępnej literatury, musisz szczegółowo określić swoje pole badawcze, wybrać odpowiednie słowa kluczowe, ograniczyć okres brany pod uwagę itp. Dodatkowe zawężenie pola badawczego można uzyskać używając podstawowych operatorów logicznych, np.: „i”, „lub” „nie” w celu połączenia/zawężenia słów kluczowych. Zachęcamy również do skorzystania ze słownika wyrazów bliskoznacznych np.: <http://vocabularyserver.com/tee/en/> w celu wybrania słów kluczowych.

Na wczesnym etapie swoich badań powinieneś rozważyć system przechowywania i klasyfikowania literatury, którą chcesz wykorzystać.

5.3. Identyfikacja i sformułowanie pytania badawczego

W kontekście Reflect Lab wybór pytania badawczego najprawdopodobniej nie będzie opierał się na obszernych publikacjach czy literaturze, ale będzie ściśle związany z Twoimi doświadczeniami, domysłami, przypuszczeniami ale też uprzedzeniami i teoretycznym podejściem. Ważne jest, abyś był świadomy tych przypuszczeń/uprzedzeń, abyś mógł krytycznie zastanowić się, w jaki sposób wpływają one na Twój proces myślenia. Pytania badawcze powinny być: a) jasne i zwięzłe; b) możliwe do przeanalizowania za pomocą narzędzi badawczych nauk społecznych oraz c) nie powinny zawierać sądów wartościujących. Poniżej przedstawiamy kryteria jakie musi spełniać pytanie badawcze:

1.Kryterium opisowe	Jakie nastawienie mają hiszpańscy nastolatki do procesu integracji Unii Europejskiej?
2.Kryterium opisowe	Jakie cechy społeczne przejawiają młodzi Francuzi, którzy głoszą na skrajnie prawicowe partie?
3.Kryterium korelacyjne	Czy istnieje związek między podejściem młodych Europejczyków do UE a ich postawą wobec przyjęcia uchodźców do ich kraju?
4.Kryterium eksperymentalne	Czy prowadzenie seminarium szkoleniowego na temat przyczyn emigracji do UE wpływa na postawy młodych ludzi wobec przyjmowania uchodźców w ich kraju?
5.Kryterium interpretacyjne	W jaki sposób nastoletni imigranci odbierają zachowania ksenofobiczne niektórych grup ludności kraju goszczącego?
6.Kryterium interpretacyjne	W jaki sposób młodzi Eurosceptycy wyobrażają sobie polityczny model Unii Europejskiej?
7.Kryterium operacyjne	W jaki sposób można poprawić integrację społeczną uchodźców w naszej społeczności?

Aby ocenić swoje pytanie badawcze, weź pod uwagę również kryteria wymienione wcześniej w rozdziale 2.

5.4. Planowanie projektu badań

Po sformułowaniu pytania badawczego, niezbędne jest znalezienie metody, która umożliwi dotarcie do interesującej nas odpowiedzi. Metody i techniki badawcze zależą bezpośrednio od Twojego problemu badawczego. Przygotowując swój plan badań, musisz wziąć również pod uwagę wszystkie niezbędne kroki związane z gromadzeniem danych. Pamiętaj, że będziesz potrzebować czasu na zinterpretowanie swoich danych i napisanie raportu końcowego, tzn. na kompilację swojego portfolio. Zaplanuj harmonogram z uwzględnieniem terminów: kiedy musisz podać rezultat końcowy badania lub zaprezentować portfolio? Ile czasu zajmie Ci korekta ostatecznego tekstu? itp. Proces badawczy będzie ściśle zależał od rodzaju pytania badawczego. W przypadku, gdy masz tylko czas na zbadanie problemu na podstawie tzw. danych zastanych, zawartych w dostępnych publikacjach, nadal powinieneś być w stanie zastosować kryteria oceny projektu badawczego, a także przedstawić dane empiryczne oraz włączyć do analizy badania przeprowadzone przez autorów, których właśnie rozpatrujesz.

Przeanalizuj badanie przedstawione jako pierwsze, gdzie celem było zbadanie, czy istnieją różnice w postrzeganiu wsparcia udzielanego rodzinie oraz różnice w akademickich oczekiwaniach młodych uchodźców w oparciu o płeć. Badający zdecydowali się na metodę ilościową, w której opracowano zmienne mierzalne, sformułowano hipotezę, a zebrane dane

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

służyły do udowodnienia lub obalenia hipotezy za pomocą operacji matematycznej. Przy badaniach ilościowych, należy również sformułować hipotezę zerową H_0 , tj. hipotezę, która sugeruje, że nie ma związku między dwoma mierzonymi zjawiskami. Aby kontrolować wyniki, przetestuj tę hipotezę, jak również Twoją hipotezę H_1 , która zakłada związek między zmiennymi.

Prześledź poniższy przykład:

Problem badawczy: Czy prowadzenie seminarium szkoleniowego na temat przyczyn emigracji do UE wpływa na postawy młodzieży szkół średnich wobec przyjmowania uchodźców w ich kraju?

Hipoteza: Uczniowie szkół średnich, którzy odbyli seminarium szkoleniowe na temat przyczyn emigracji do UE, wykazują średnią punktację w skali podejścia do przyjmowania uchodźców, znacznie przewyższając wyniki uczniów, którzy nie uczestniczyli w seminarium.

Zaproponowana hipoteza wskazuje, że:

- Podmiotem badań muszą być uczniowie szkół średnich oraz, że nie mają wcześniejszych informacji na temat powodów emigracji do UE.
- Przed seminarium powinna być zastosowany kwestionariusz weryfikujący początkową wiedzę na ten temat.
- Wśród uczniów zostały utworzone dwie grupy o podobnych cechach: jedna grupa weźmie udział w seminarium, a druga grupa nie.
- Po zakończeniu seminarium zostanie zastosowany kwestionariusz ze skalą nastawienia wobec przyjmowania uchodźców dla uczniów obu grup.
- Dokonanie zostanie porównanie średnich wyników odzwierciedlających postawy uczniów.
- Zostanie zweryfikowane, czy średnia punktacja pierwszej grupy na skali jest znacznie wyższa od średniej punktowej drugiej grupy.

Element twórczy/innovacyjny do formułowania hipotez, musi bazować na wiedzy i doświadczeniu. Hipotezy muszą być oparte na literaturze i powinny uwzględniać zasady tworzenia kwestionariusza, tj. hipoteza powinna być:

- związana z tematem i adekwatna do pytania badawczego

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

- wyrażać oczekiwany wynik w sposób jasny i zwięzły
- sformułowana w sposób umożliwiający przeprowadzenie testów empirycznych
- mieć odpowiednie poparcie teoretyczne itp.

W tym miejscu chcielibyśmy wrócić do drugiego przykładu badania, gdzie badający chcą zrozumieć perspektywy młodych uchodźców z Bliskiego Wschodu pod kątem ich oczekiwań akademickich po rocznym pobycie w obozie dla uchodźców we Włoszech. Chociaż na początku hipoteza nie jest sformułowana, powinniśmy skonfrontować się z naszymi domniemaniami na temat sytuacji tych młodych ludzi i ich perspektyw. Jest to jedyny sposób, w jaki możemy maksymalnie ograniczyć wpływ swoich przypuszczeń na badania. Nakreślając plan badań należy zastanowić się, w jaki sposób skontaktować się z obozem dla uchodźców, w jaki sposób zwracać się do młodych ludzi, jakie pytania chciałbyś zadać i dlaczego, oraz jakie otoczenie jest najlepsze do przeprowadzenia rozmów. Musisz stworzyć wytyczne dla swoich wywiadów, a także podjąć decyzje dotyczące tego, z kim chcesz przeprowadzić rozmowy i jak je nagrywać. Podczas badań opracowujesz roboczą hipotezę np. dotyczącą różnych oczekiwań uchodźców oraz ich wyjaśnienia związane z tymi oczekiwaniami.

W naszym trzecim przykładzie, badanie miało na celu wspieranie zmian w obozie dla uchodźców, które pozwoliłyby małoletnim bez opieki zmienić na lepsze swoje perspektywy edukacyjne i zawodowe. Przed rozpoczęciem takiego badania należy rozważyć swoje podejście do młodych uchodźców oraz przeanalizować pytanie badawcze: Czy Twoje badania są otwarte na współpracę? Czy jesteś gotowy na przyjęcie propozycji dotyczące procesu badawczego również przez podmiot badania? Musisz wykazać się dużą elastycznością, aby uwzględnić taki przebieg badania. Poza autorefleksją, przydatne jest przeprowadzenie przeglądu publikacji na temat udanych, ale też zakończonych niepowodzeniem projektów, które stawiały za swój cel poprawę sytuacji obozowej dla małoletnich pozostających bez opieki. Interesujące może być również omówienie tych przykładów z osobami badanymi, ponieważ w tym ujęciu badawczym to z nimi opracowujesz hipotezę dotyczącą działań, które to również podejmujecie wspólnie. Przy wykorzystaniu tej metody badawczej, musisz wykazać się dużą elastycznością w swojej roli badacza oraz zwolennika zmiany społecznej.

Jako czytelnik badania naukowego powinieneś być w stanie zidentyfikować problem badawczy, podejście badawcze oraz metodę, która została wybrana przez autora. Powinieneś również

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

przeanalizować jego spójność.

5.5. Zbieranie danych

Sposób przeprowadzania badania oraz podejmowane decyzje zależą od pytania badawczego. Zastanów się ile osób będzie uczestniczyć w Twoich badaniach; jak zamierzasz je wybrać - tj. jakie powinny być ich cechy; jakie informacje chcesz uzyskać; jakie techniki i narzędzia wykorzystasz do uzyskania informacji; jak przeanalizujesz zdobyte informacje? Aby odpowiedzieć na te pytania, musisz posiadać wiedzę na temat technik doboru próby, projektów badawczych, a także instrumentów i technik gromadzenia danych. Co ważne, czytając artykuł badawczy, powinieneś być w stanie zidentyfikować wszystkie wymienione aspekty badań.

5.5.1. Dobór próby badawczej

W badaniach o charakterze pozytywistycznym potrzebne są dane o całej populacji. Zasadniczo jest to możliwe tylko podczas badania małych grup, tak więc musisz dokonać wyboru próby, tj. reprezentatywnego podzbioru przedstawicieli populacji. Istnieją różne sposoby tworzenia prób i obliczania ich odpowiedniego rozmiaru w celu otrzymania reprezentatywnych danych. Możesz posłużyć się poniższymi stronami internetowymi w celu uzyskania informacji dotyczących obliczania odpowiedniej wielkości próby: <https://www.surveymonkey.com/mp/sample-size-calculator/> lub <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm>. Próba jest reprezentatywna dla danej grupy, gdy odzwierciedla cechy tej populacji. Wyselekcjonowanie elementów dla celów badawczych nazywamy doбором próby. Probabilistyczna próba jest używana do wyodrębnienia reprezentatywnej grupy populacji, z poszanowaniem zasady równoważności prawdopodobieństwa. Próba probabilistyczna spełnia tę zasadę, np. gdy wszystkie osoby mają takie samo prawdopodobieństwo bycia częścią próby i gdy wybór jednej osoby nie wpływa na wybór innej. Istnieją różne techniki doboru próby, np. losowy prosty lub warstwowy, a także losowy systematyczny i wielowarstwowy.

W badaniach o charakterze interpretacyjnym badacz koncentruje się na dogłębnej analizie pojedynczego studium przypadku (*single case*), lub kilku konkretnych przypadkach (*multiple*

case). Zainteresowanie badań interpretacyjnych koncentruje się na zrozumieniu w jaki sposób zachodzi pewna sytuacja społeczno-edukacyjna i jaki wpływ ma na cały proces; dlatego analizowane jest znaczenie, jakie ludzie przypisują swoim zachowaniom, faktom i wydarzeniom, w których uczestniczą. Tutaj selekcja przypadków odbywa się za pomocą nieprobabilistycznych technik doboru próby, tj. poprzez celowe dobieranie uczestników zgodnie z określonym profilem lub zgodnie z zasadą kuli śnieżnej, t.j. w przypadku gdy badacz lokalizuje odpowiednie osoby i prosi o ułatwienie dostępu do innych potencjalnych respondentów.

Badanie w działaniu (*action research*). W tego typu badaniach negocjowanie, kto bierze w nich udział, jest częścią procesu transformacji, do którego dążymy. Aby ułatwić ten proces, ważne jest zidentyfikowanie interesów, które jednoczą uczestników. Badacz musi omówić z nimi, dlaczego grupa badawcza jest potrzebna, zastanowić się nad znaczeniem uczestnictwa w grupie badawczej, wyrazić refleksję nad wspólną odpowiedzialnością. Decyduje o warunkach uczestnictwa oraz o wkładzie pracy i organizacji badania, w tym dystrybucji zadań.

5.5.2. Techniki i narzędzia do zbierania danych

Aby przeprowadzić badanie, które doprowadzi do odpowiedzi na Twoje pytanie badawcze, musisz dobrać odpowiednie narzędzia i techniki. Dokonując wyboru, należy się zastanowić jakie informacje chcemy uzyskać. Należy zadać sobie kilka pytań: Jakich narzędzi czy technik chcemy użyć? Czy te narzędzi były używane w innych badaniach? Czy musisz je dostosowywać, a może trzeba zaprojektować określone narzędzia lub techniki w celu uzyskania niezbędnych danych? W dalszej części zostaną omówione następujące techniki i narzędzia badawcze: kwestionariusz, pomiar za pomocą skali, różne rodzaje wywiadów, w tym wywiady grupowe, analiza sieciowa (*network analysis*) i różne rodzaje obserwacji. W procesie gromadzenia danych rola badacza zawsze ma kluczowe znaczenie. W związku z tym badacz zawsze powinien zastanowić się nad swoją rolą w procesie zbierania danych i odnotować odpowiednie obserwacje.

Kwestionariusz

Kwestionariusz pomaga uzyskać informacje demograficzne badanej grupy (np. wiek, płeć itp.) informacje dotyczące np. jej rodziny (liczba rodzeństwa itp.), a także dane akademickie i

zawodowe, jak również opinie, oczekiwania oraz motywacje. Musisz z góry zaplanować, w jaki sposób zamierzasz dokonać pomiaru opinii lub uczuć. Kwestionariusz składa się z pytań zamkniętych i zawiera dane liczbowe. Po utworzeniu kwestionariusza jego aplikacja jest stosunkowo łatwa i ekonomiczna, a porównywane dane mogą być generować w różnych ustawieniach. Pamiętaj, że uzyskane informacje muszą służyć Twojej hipotezie. Wszystkie dane należy zakodować do obliczeń statystycznych. Kodowanie polega na przypisaniu każdej jednostce analizy odpowiednich kategorii z klucza. Aby uzyskać wiarygodne informacje, kwestionariusz musi spełniać określone standardy jakości, a pytania muszą być jasne i precyzyjne. Nie jest to łatwe, dlatego kwestionariusz zawsze wymaga testów (badań pilotażowych), rewizji i adaptacji przed zastosowaniem na dużą skalę.

Skale

Bardzo często kwestionariusze ankiet zawierają skale, ponieważ dostarczają one danych liczbowych, a co z tym idzie kodowanie i obliczenia statystyczne stają się łatwe do zrealizowania. Wielokrotnie stosowanym formatem skali jest skala Likerta. Jej celem jest zmierzenie akceptacji zjawiska, postaw wobec określonych tematów, pomysłów, grup ludzi itp. Respondent jest proszony o ocenę swojego stopnia zgody lub braku porozumienia na dany temat w skali, która jest często podzielona na pięć kategorii (np. zdecydowanie się zgadzam - zgadzam się - zgadzam się częściowo, nie zgadzam się częściowo - zdecydowanie się nie zgadzam). Taka skala jest łatwa w użyciu i dostarcza danych ilościowych. Aby zaprojektować odpowiedni kwestionariusz, musisz określić zagadnienie/postawę, którą chcesz przeanalizować. Istotne jest, aby zaplanować: sposób zmierzenia wyników; ilość potrzebnych pytań; jak skodyfikować odpowiedzi; jaką zastosować skalę; jak zredagować instrukcje; jak obliczyć wynik na skali, kogo poprosić o wypełnienie ankiety i jakie operacje statystyczne przeprowadzić.

Wywiady

Możesz użyć wielu różnych typów wywiadów do swoich badań. Jednym z możliwych jest **wywiad ekspercki**: identyfikujesz specjalistę w danej dziedzinie, która Cię interesuje, prosisz o spotkanie, przygotowujesz obszerny kwestionariusz, przeprowadzasz i dokumentujesz wywiad. Kolejnym przykładem jest **wywiad biograficzny** lub **wywiad otwarty** na określony temat, przeprowadzany w celu uzyskania jak największego wglądu w percepcję i sposób myślenia swojego rozmówcy. Służy do rozwijania nowych spostrzeżeń na podstawie ugruntowanej teorii.

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

Możliwe są różne **stopnie elastyczności** w wytycznych dotyczących wywiadu otwartego: możesz mieć listę pytań, które chcesz zadać, ale wybrać je w dowolnej kolejności, zgodnie z przebiegiem rozmowy; możesz opracować tylko listę kluczowych słów lub mieć bardziej statyczną listę dobrze sformułowanych pytań. Konkretny rodzaj wywiadu zależy od pytania badawczego, znajomości obszaru i doświadczenia. Celem otwartego wywiadu jest zbadanie myśli, uczuć, intencji lub percepcji ludzi, a także sposobów, w jaki wyjaśniają organizację swojego świata, lub jakie przypisują znaczenia przeżytemu doświadczeniu. Zasadniczo pytania powinny być neutralne, a przeprowadzający wywiad powinien pozwolić partnerowi rozmowy swobodnie poruszać się w temacie. Jeśli nie jesteś specjalnie przeszkolony jak prowadzić rozmowę dotyczącą traumatycznych przeżyć, nie poruszaj ich, ponieważ twoje pytania i reakcje mogą ponownie wywołać traumę i zaszkodzić rozmówcy (etyczne aspekty procesu badawczego). Pytania, które przygotowujesz do swoich rozmów, powinny ściśle zależeć od Twojego pytania badawczego, ponieważ dane, które wygenerujesz, mają pomóc Ci odpowiedzieć na pytanie badawcze. Musisz dobrać odpowiednie techniki rozmowy i pytania, wybrać odpowiednich rozmówców, zastanowić się, w jaki sposób zaprezentujesz swój temat badań oraz jakie miejsce i kontekst będą najdogodniejsze do przeprowadzenia wywiadu. Musisz również rozważyć swoją rolę jako ankietera. Ponadto, aby przeprowadzić wywiad otwarty, bardzo wskazane jest dobrze przygotować początek wywiadu, tzn. należy zastanowić się w jaki sposób przełamać lody i pomyśleć się nad pytaniami, które zachęcą rozmówcę do otworzenia się i rozwinięcia tematu. Przetestuj urządzenia rejestrujące z wyprzedzeniem i sprawdź czy są naładowane i działają poprawnie. Upewnij się, że Twój rozmówca jest dobrze poinformowany o tym, w jaki sposób będziesz wykorzystywał dane, które uzyskasz od niego, i upewnij się, że możesz udowodnić jego świadomą zgodę na udział w badaniu.

Dyskusje w grupie

W przypadku niektórych pytań badawczych najbardziej odpowiednim sposobem na analizę i co z tym idzie odpowiedź na zapytanie, może okazać się dyskusja grupowa. Takie rozwiązanie pozwala dokumentować i analizować dyskursy i interakcje między członkami grupy na określony temat. W dyskusji grupowej członkowie grupy reagują na argumenty, które podają w rozmowie i wpływają na siebie nawzajem. Moderator poza przygotowaniem odpowiednich pytań, zarządza czasem, a także czuwa nad tym, aby wszyscy uczestnicy mieli szansę zabrać głos. Jeśli jest to przydatne dla Twojego pytania badawczego, możesz na przykład zorganizować grupową dyskusję na temat praw kobiet z wybranymi przedstawicielami zainteresowanymi tematyką, aby przeanalizować ich dyskursy i propozycje. Skład grupy, a także okoliczności

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

dyskusji w grupie, tematy i pytania oraz techniki użyte do podtrzymania żywej dyskusji zależą od Twojego pytania badawczego.

Prezentacje graficzne

Znane powiedzenie mówi, że jeden obraz wart jest więcej niż tysiąc słów, i warto wykorzystać tę mądrość w swoich badaniach. Na początku doświadczenia z Reflect Lab, poproszono Cię o stworzenie mapy myśli (mind map), ponieważ są one bardzo skutecznym sposobem zdobywania informacji i wglądu w myślenie człowieka. Możesz poprosić również swojego rozmówcę o stworzenie mapy myśli lub szkicu na konkretny temat, np. o relacji tej osoby z kolegami z klasy lub członkami rodziny, życiem w obozie dla, postrzeganie ciała itp. Możliwości jest wiele, a dobór metody zależy od Twojego pytania badawczego. Możesz poprosić swoich rozmówców, aby stworzyli mapy myśli o powstaniu ruchów populistycznych na całym świecie lub o nakreślenie tego, jak wyobrażają sobie sytuację środowiska i zmiany klimatu za dziesięć lub dwadzieścia lat. Tworzenie map myśli, szkiców i obrazów dostarcza materiałów oraz danych i może stanowić dobrą bazę do szczegółowych dyskusji z rozmówcami. Zastanów się nad własnym procesem tworzenia mapy myśli: przedstawienie graficzne reprezentacji tego, co myślisz skłania do głębszej refleksji, a co za tym idzie do precyzyjniejszej analizy problemu. Być może przed stworzeniem mapy myśli na dany temat nigdy nie zwracałeś uwagi na to, co myślisz o pewnych jej aspektach. Poproszenie osoby o przedstawienie graficznej reprezentacji zagadnienia prawdopodobnie nie zmieni całkowicie opinii tej osoby, ale może również pobudzić proces głębszej refleksji.

Analiza sieci społecznych

Analiza sieci społecznych (Social Network Analysis) pomaga zwizualizować i zrozumieć relacje i powiązania między jednostkami. Może być wykorzystana do zbadania zasięgu obiegu informacji, do zbadania sieci znajomości lub wsparcia, do rozumienia zależności sieci biznesowych, relacji pokrewieństwa lub przekazywania chorób - jak zawsze, zależy to od twojego pytania badawczego. Wizualna reprezentacja sieci składa się z tzw. węzłów, którymi mogą być pojedyncze podmioty zwane aktorami społecznymi lub obiekty oraz ich ogniwa i powiązania, tj. relacje między nimi. Wynikowa grafika może dostarczyć informacji na temat struktury relacji między członkami grupy i istnienia podgrup, intensywności związków między członkami grupy, statusu społecznego jednostek w grupie, konfliktów w grupie itp. Gęstość i rozkład powiązań między członkami, a także centralność niektórych jednostek lub dystans

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

między poszczególnymi elementami tworzącymi sieć, mogą pomóc w interpretacji danych. Dostępne jest bezpłatne oprogramowanie do tworzenia socjogramów, np. EgoWeb 2.0 (<https://github.com/qualintitative/egoweb>), Social Network Visualizer (<https://socnetv.org/>) lub Pajek (<http://mrvar.fdv.uni-lj.si/pajek/>). Po zapoznaniu się z oprogramowaniem, zbieranie i analizowanie danych jest bardzo łatwe. Na przykład można zapytać, które kontakty młodzi uchodźcy bez opieki utrzymują w ciągu jednego tygodnia, a także jak często, jak długo i jak intensywnie te interakcje są. Dzięki tej metodzie możesz uzyskać ciekawe spostrzeżenia, jednak zagwarantowanie anonimowości jest trudne, a często nawet niemożliwe.

Obserwacje

Bardzo często żyjemy z rozbieżnością pomiędzy tym, o czym mówimy, z tym co myślimy, oraz przekonaniem o tym co robimy - z tym co faktycznie robimy. Pomyśl o przykładowej dyskusji grupowej na temat praw kobiet. Interesujące mogłoby być mierzenie czasu, jaki kobiety i mężczyźni mówią podczas takiej dyskusji i obserwowanie, jak często mężczyźni - także ci, którzy bronią praw kobiet - przerywają kobietom, gdy zabierają głos. Niezbędna będzie jednak jeszcze jedna osoba, która Cię wesprze i zmierzy czas; nie możesz zrobić tego samemu, ponieważ będziesz pełnił rolę moderatora. Po zakończeniu dyskusji, jeśli jest to część Twojego projektu badawczego, możesz zapytać uczestników jakie oni sami mają przecucie o rozkładzie czasu mówienia według płci, a następnie skonfrontować je ze zmierzonymi danymi. Podobne spostrzeżenia można poczynić na przykład w dyskusji na temat rasizmu i interakcji między członkami dominującej grupy ludności a członkami grup mniejszościowych.

Obserwacja zaproponowana w tym przykładzie jest **systematyczną obserwacją o ustrukturyzowanych skalach** i służy analizie występowania, częstotliwości i intensywności zachowań prezentowanych przez jedną lub więcej osób w określonym kontekście. Należy oznaczyć kategorie zachowań, które chcesz zmierzyć oraz określić metodę działania, np. obserwator jest proszony o oznaczanie długości mówienia osób z listy. Inny obserwator może wypełnić formularz danych dotyczących wszystkich incydentów, w których rozmówcy przerywają sobie nawzajem.

Na drugim końcu spektrum technik obserwacyjnych jest **obserwacja uczestnicząca**. Ta metoda może zapewnić szczegółowy wgląd w mechanizmy dynamiki zachowań społecznych, ale wymaga dużego zaangażowania ze strony badacza. Wyobraź sobie, że chcesz zrozumieć

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

dynamikę wiecu protestacyjnego, religijnego rytuału lub otrzęsin nowych studentów na kampusie uniwersyteckim. Jeśli nie chcesz być uważany za intruza, który zakłóca zaistniałe zjawisko, musisz uczestniczyć w nim przynajmniej w pewnym zakresie. Nie możesz jednak zapomnieć o swojej roli badacza i musisz pamiętać o swoim pytaniu badawczym, obserwacji i udokumentowaniu wydarzenia, np. zdjęciami, nagraniami dźwiękowymi i notatkami w terenie. W takim kontekście bardzo zależy to od Twojego zachowania czy zjawisko, które chcesz zbadać, może rozwinąć się w niezakłócony sposób. Jednocześnie odpowiednie udokumentowanie wydarzenia zależy to od Twoich umiejętności i doświadczenia jako naukowca. Ta metoda jest bardzo wydajna, jeśli chcemy zrozumieć pewną dynamikę na obserwowanym polu. Badacz może ją wykorzystać, na przykład, jeśli zostanie zaproszony przez młodych uchodźców na przyjęcie w obozie, gdzie może obserwować jak wchodzi w interakcje między sobą i z innymi mieszkańcami obozu. W takiej sytuacji badawczej można uzyskać znacznie więcej informacji, niż jest to konieczne w odniesieniu do pytania badawczego, i trzeba mądrze podejmować decyzje dotyczące tego, co dokumentować, a co pominąć.

Istnieje wiele niuansów między ustrukturalizowaną obserwacją, skalą a obserwacją uczestniczącą, i jak zawsze, konkretny wybór metody zależy od Twojego pytania badawczego.

Biblioteka Twojej uczelni na pewno oferuje kilka książek na temat metod badawczych w naukach społecznych. Zapoznaj się z nimi przed zaplanowaniem własnych badań w celu opracowania krytycznego podejścia do tekstów, z którymi masz do czynienia: w jaki sposób wygenerowano dane empiryczne? Jakie było pytanie badawcze autora? Jakie metody zostały wybrane? Czy istnieje spójność między pytaniem badawczym, zbieraniem danych, metodami badawczymi i wyciągniętymi wnioskami? W jaki sposób autor pozycjonuje siebie w konkretnym kontekście badawczym?

W celu pełnego zrozumienia tekstów akademickich, które skonsultujesz podczas swoich badań w Reflect Lab, musisz zgłębić dynamikę badań naukowych i zastosować odpowiednie kryteria, aby móc ocenić wyniki, które autorzy przedstawiają.

5.6. Różnorodność metodologiczna w badaniach społecznych

Oczywiście większość projektów badawczych powstaje przy zastosowaniu kilku metod. Np. jeśli chcesz zrozumieć specyficzną dynamikę w obozie dla uchodźców, zapoznaj się z dostępnymi informacjami statystycznymi: ile osób tam mieszka, jak długo, jaki jest ich rozkład w zależności

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

od pochodzenia, wieku i płci. Podczas wizyty w obozie, rozważ określone kryteria obserwacji i sporządź odpowiednie notatki. Jeśli decydujesz się formę wywiadów, jednocześnie możesz prowadzić obserwację podczas imprezy. Badania jakościowe to dobry punkt wyjścia do opracowania skali i elementów, które chcesz uwzględnić w kwestionariuszu. Oznacza to, że metody badawcze są często współzależne, a najbardziej odpowiednia kombinacja zależy od pytania badawczego.

Różne podejścia do badań w dziedzinie nauk społecznych zależą od problemów, które badacz chce przeanalizować, oraz od ich preferencji teoretycznych i metodologicznych. Pytanie badawcze kieruje procesem badawczym, który prowadzi nas do odpowiedzi i wyboru odpowiednich metod badawczych. Perspektywa badającego określa, jakie pytania on zada i jakie metody badań wykorzysta. Te różne podejścia są uzasadnione i owocne w swojej złożoności i wzajemnie się uzupełniają. Każda metoda ma swoje zalety i ograniczenia, dlatego połączenie różnych technik badawczych zapewnia nam głębszą analizę i przegląd danych. Podczas gdy historyczny spór o metody nigdy się nie zakończył, przekonanie, że różnorodność podejść i metod jest skuteczną, zyskało szerokie uznanie od lat dziewięćdziesiątych.

5.7. Analiza i interpretacja danych

Proces badawczy najprawdopodobniej dostarczy Ci mnóstwo danych, które musisz uporządkować, przeanalizować i zinterpretować. W rzeczywistości badacze często gromadzą znacznie więcej informacji, niż jest to niezbędne do udzielenia odpowiedzi na pytanie badawcze. Aby jak najlepiej wykorzystać dane, musisz opracować swój własny system organizowania i porządkowania ich. W związku z tym musisz zaplanować sposób nazywania i gromadzenia plików, procedurę dokumentowania danych badawczych, zarządzania bibliografią oraz organizację korespondencji. Im wcześniej opracujesz spójny system, tym mniej czasu stracisz na wyszukiwanie plików i będzie kosztowało Cię to mniej frustracji. Uniwersytet w Cambridge oferuje przewodnik online do zarządzania danymi, zawierający obszerny rozdział poświęcony organizacji danych⁴. Powinieneś także rozważyć zastosowanie elektronicznego wsparcia w organizowaniu danych bibliograficznych. Po jednorazowym wprowadzeniu do bazy danych informacji dotyczącej książki, artykułu lub innego źródła, będziesz mógł połączyć je z

⁴ <https://www.data.cam.ac.uk/data-management-guide/organising-your-data>

tekstem i automatycznie wygenerować listę bibliografii. Przykładem popularnej, darmowej bazy danych, która mogłaby Ci w tym pomóc, jest Citavi (<https://www.citavi.com>). Im wcześniej zaczniesz korzystać z takiej bazy danych, tym mniej czasu będziesz musiał poświęcić na tworzenie bibliografii swoich prac, publikacji czy książek.

Czas na analizę danych, zależy od obranej perspektywy przeprowadzanego badania:

Kiedy przeprowadzasz badania w ujęciu pozytywistycznym, analiza danych rozpoczyna się dopiero po zgromadzeniu potrzebnych danych. W tej perspektywie analiza służy potwierdzeniu lub odrzuceniu hipotezy badania.

Kiedy przeprowadzasz badanie w ujęciu interpretacyjnym, analiza danych odbywa się symultanicznie do gromadzenia informacji. Badacz przeprowadza wywiady, grupy dyskusyjne, obserwacje itp., a jednocześnie dokonuje analizy uzyskanych informacji. W trakcie tego procesu interpretuje, co dzieje się w analizowanym kontekście badawczym. Interpretacje te musi potwierdzić lub obalić. Aby to zrobić, zbiera i analizuje nowe dane. Proces badawczy trwa, dopóki nie uzyskamy wystarczających dowodów na poparcie swoich interpretacji.

Kiedy decydujesz się na badania w działaniu (*action research*) i zakładasz perspektywę opartą na teorii krytycznej, analiza towarzyszy generowaniu danych czyli odbywa się w trakcie procesu badania. Jednak ostateczna interpretacja jest możliwa tylko we współpracy z zespołem i biorąc pod uwagę wyniki przedsięwzięć mających na celu poprawę sytuacji w danym kontekście. Zespół wspólnie bada i zastanawia się nad zakresem i ograniczeniami dotyczącymi planowanych działań.

Dostępne są również specjalistyczne oprogramowania do analizy danych jakościowych. Rozwiązaniem często używanym w naukach społecznych jest środowisko robocze ATLAS (<https://atlasti.com/>). To narzędzie może wesprzeć Cię w jakościowej analizie dużych ilości tekstów, grafik oraz danych audio i wideo. Pozwala również na łatwe i szybkie kodowanie danych. Alternatywą są, między innymi, programy MAXDA (<https://www.maxqda.de/>) lub RQDA (<http://rqda.r-forge.r-project.org/>).

5.8. Wyciąganie wniosków

Aby wyciągnąć odpowiednie wnioski, musisz odkładnie znać swoje dane i starannie je przeanalizować, a także odpowiednio udokumentować cały ten przebieg. Po przeprowadzeniu procesu badawczego i analizy, jesteś gotowy na ostatni krok: wyciągnięcie wniosków. Wnioski to znacznie więcej niż podsumowanie wyników i analizy. Należy pamiętać, że we wnioskach nie należy umieszczać nowego materiału - powinny one opierać się wyłącznie na danych, które już zostały przedstawione w sprawozdaniu z badania.

Na podstawie wyciągniętych wniosków wyjaśnij, czego się nauczyłeś w trakcie przeprowadzonych badań, przedstaw swoje dokonania, jak również napotkane trudności. W tym miejscu możesz wyjaśnić powody, dla których, na przykład hipoteza, którą sformułowałeś, okazała się nieprawidłowa lub dlaczego to konkretne ujęcie problemu jest nowe i ważne. W swoich wnioskach podaj również refleksje dotyczące możliwości ulepszenia projektu badania, w zakresie metodologii lub interpretacji danych, wskaż kolejne pytania badawcze, które się nasunęły. Ponadto możesz wyjaśnić, w jaki sposób Twoja praca naukowa może pomóc w polepszeniu bytu innych. Na przykład możesz zaproponować nowy sposób organizacji życia w obozie dla uchodźców, który będzie lepiej wspierać nieletnich bez opieki w osiągnięciu ich aspiracji edukacyjnych.

5.9. Opracowanie raportu badań

Istnieją pewne ogólne zasady dotyczące przygotowania raportu z badań; jednak w ramach Reflect Lab wymagania dotyczące raportu badawczego zależą od konkretnego kursu, w którym uczestniczysz. Upewnij się, że znasz te wymagania i wiesz, co ma się znaleźć w Twoim portfolio.

Raport z badań informuje czytelnika o pytaniu badawczym i o tym, jak je opracowałeś; o projekcie badań i jego charakterystyce; o procesie badania; wynikach oraz wyciągniętych wnioskach. Publikując raport, udostępniasz swoje badania społeczności akademickiej i poza nią, a co za tym idzie, pomagasz zwiększyć wiedzę na dany temat. Oznacza to również, że pozwalasz innym badaczom ocenić Twoją pracę i omówić mocne i słabe strony badań, a także zakres i ograniczenia wniosków. Sprawozdanie z badania powinno być jasne, zwarte i wyczerpujące. Powinno umożliwić innemu badaczowi powtórzenie badania lub podjęcie

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

podobnych badań, a tym samym ponowne potwierdzenie i wzmocnienie wyników lub ich zaprzeczenie.

Twój raport z badań powinien zaczynać się od **tytułu, nazwiska autorów** i ich **afiliacji**. Tytuł musi odzwierciedlać zakres badania tak dokładnie, jak tylko jest to możliwe.

Zostaniesz również poproszony o podanie **słów kluczowych** i **streszczenie** raportu (abstrakt). Dobrze dobrane słowa kluczowe zwiększają prawdopodobieństwo, że Twój raport zostanie znaleziony przez innych badaczy, którzy są zainteresowani tą tematyką. Czytelnicy bardzo często decydują na podstawie abstraktu, czy zagłębić się dalej, czy też nie, więc zwróć na to uwagę. Trzymaj się wytycznych, tj. liczby słów kluczowych i liczby słów lub znaków, które możesz wykorzystać w streszczeniu. Każda praca akademicka musi znajdować się w **ramach teoretycznych**. W swoim raporcie musisz jasno powiedzieć, że znasz teorie, które zostały opracowane w odniesieniu do twojego tematu badawczego, i że wiesz, gdzie umiejscowić Twój raport w ramach podobnych rozważań. Oznacza to również, że musisz wiedzieć, jakie badania zostały przeprowadzone na ten lub podobny temat, jakie są ich wyniki i wnioski, jakie pytania z nich wynikają jak Twoja praca jest z nimi powiązana. Ramy teoretyczne muszą być przedstawione jako dobrze zorganizowana synteza informacji zebranych na temat problemu badawczego, muszą być dobrze skonstruowane, logiczne i spójne w swoim składzie. Sekcja o Twoich **badaniach empirycznych** musi określać ogólny temat, Twoje pytanie badawcze oraz cele związane z obydwoma aspektami. Zgodnie z Twoim podejściem badawczym musisz wyjaśnić swoją hipotezę, swoje domniemania dotyczące kontekstu lub założenia dotyczące możliwości wspólnego i towarzyszącego działania. Należy objaśnić stosowane metody i ich przydatność do badanego zjawiska. Obejmuje to liczbę uczestników, kryteria ich wyboru, przykładowe techniki, odpowiednio dobrane cechy (wiek, dochód itp.), techniki i narzędzia używane do gromadzenia danych i ich zaprojektowanie, a także ich ważność i wiarygodność. Należy również opisać procedurę badania, tj. kiedy, gdzie i jak zostało przeprowadzone, kto uczestniczył itp. Następnie opisać w jaki sposób analizowałeś i interpretowałeś dane, a wszystko to w oparciu o tabele, przytoczone liczby, paragrafy, transkrypcje z wywiadów itd. Raport kończy się wnioskami, o których mowa powyżej. Cała literatura oraz wszystkie źródła, z których skorzystałeś w trakcie projektu muszą być ujęte w bibliografii. Podczas całego projektu miej na uwadze wytyczne wykładowcy i trzymaj się ich skrupulatnie.

6. Wnioski końcowe

Prezentowane podczas kursu materiały stymulacyjne pozwalają na opracowanie wielu różnych pytań badawczych. Głównym celem Reflect Lab jest wspieranie Twojej zdolności do refleksji i dociekania w warunkach spolaryzowanych debat. W tym celu musisz przeprowadzić własne badanie, a także potrzebujesz kryteriów i narzędzi do analizy badań wykonanych i opublikowanych przez innych.

Chociaż niniejszy przewodnik może jedynie dać krótkie i powierzchowne wprowadzenie do procesu badawczego, powinno jednak stać się jasne, że badania są złożonym, czasochłonnym i pracochłonnym przedsięwzięciem. Badania wymagają cierpliwości, autorefleksji, zdolności do rozwijania, adaptowania i śledzenia planu pracy oraz otwartości na to, aby własne metody i wyniki zostały zrewidowane i wystawione na krytykę innych. W rzeczywistości solidne badania z zakresu nauk społecznych są przeciwieństwem uproszczonych, łatwych w użyciu rozwiązań: badania dotyczące nauk społecznych pozwalają zrozumieć, że istnieje więcej pytań niż odpowiedzi, więcej niepewności niż pewników, o wiele więcej przypuszczeń niż gotowych rozwiązań. W dobie polaryzacji społeczeństwa, badacze powinni przyjąć otwarty, autentyczny ludzki dialog, który ułatwia wzajemne zrozumienie i komunikację ludzi z różnych środowisk.

Mamy nadzieję, że portfolio, które opracowujesz podczas swojego kursu Reflect Lab i towarzyszące mu lektury, analizy i dyskusje, pomogą Ci na drodze do zdobycia niezbędnej wiedzy, do otwartości i wnikliwości w opracowaniu pytania badawczego i planu badań, a także do podjęcia niezbędnych kroków w celu znalezienia własnej drogi poprzez badania w dziedzinie nauk społecznych, a w konsekwencji przyczynią się w pozytywny sposób do rozwiązywania aktualnie omawianych problemów zachodzących w społeczeństwie.

7. Rekomendacje lektur

Castells, M. (1998). *La era de la información. Economía, sociedad y cultura. El poder de la identidad* (vol. 2). Madrid: Alianza.

Flick, Uwe (2009). *An Introduction to Qualitative Research*. SAGE

Gimeno, J. (2005). *La educación obligatoria: su sentido educativo y social*. Madrid: Morata.

Manly, B.F., & Alberto, J.A.N. (2016). *Multivariate statistical methods: a primer*. London: CRC Press.

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

Pérez López, C. (2005). *Métodos Estadísticos Avanzados con SPSS*. Madrid: Ediciones Paraninfo.

Tax, Sol (1975). Action Anthropology. *W: Current Anthropology*, 16:4, 514-517

Touraine, Alain (1965). *Sociologie de l'action. Essai sur la société industrielle*. Paris: Seui

reflect.lab

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891

Partnerem koordynującym jest The Institute of Civic Education, który jest częścią Leibniz University Hannover, Niemcy. Ogólnym celem działania Instytutu jest umożliwienie młodym ludziom i dorosłym zdobycia kluczowych umiejętności i kompetencji niezbędnych do aktywnego obywatelstwa i uczestnictwa na wszystkich poziomach życia społecznego i politycznego. Instytut opracowuje, testuje i wdraża szeroką gamę programów szkoleniowych, z których wszystkie mają na celu poprawę umiejętności nauczycieli i innych specjalistów w dziedzinie edukacji. <https://www.uni-hannover.de/> <http://www.demokratiedidaktik.de/>

Uniwersytet Mikołaja Kopernika jest największą uczelnią państwową w północnej Polsce. Jego Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych łączy różne dyscypliny. Jest ważnym ośrodkiem edukacyjnym, naukowym oraz badawczym i zalicza się do 5 najlepszych uczelni politologicznych w Polsce. Wydział jest również zorientowany na świat. Szeroki zakres działań badawczych i szeroki udział w wielu międzynarodowych projektach pozwala przyciągnąć studentów i nauczycieli z całej Europy. <https://www.umk.pl/> <https://www.wpism.umk.pl/>

Wydział Edukacji w Manchester Metropolitan University ma doświadczenie w szkoleniu nauczycieli i specjalistów w dziedzinie edukacji. 3000 studentów studiów licencjackich i podyplomowych studiuje w pełnym wymiarze godzin na ponad 60 kursach rocznie. Kolejne 1000 studiuje w niepełnym wymiarze godzin na kursach doskonalenia zawodowego i badaniach na studiach doktoranckich. Wydział ściśle współpracuje z ponad 1500 regionalnych szkół, ze szkołami wyższymi i wieloma innymi placówkami, zapewniając uczniom zróżnicowane miejsca i możliwości nauki. <https://www2.mmu.ac.uk/education/>

ALEXANDRU IOAN CUZA
UNIVERSITY OF IAȘI

Alexandru Ioan Cuza University of Iași jest najstarszą instytucją szkolnictwa wyższego w Rumunii. Od 1860 r. kontynuuje tradycję w doskonaleniu i innowacji w edukacji i badaniach. Posiadając ponad 25 000 studentów i 800 pracowników naukowych, uniwersytet cieszy się wysokim prestiżem i współpracuje z ponad 250 uniwersytetami na całym świecie. Stał się pierwszym uniwersytetem skupionym na studentach w Rumunii, oferując nawet możliwość wyboru dwóch kierunków studiów, co miało odpowiadać przyszłym celom zawodowym studentów. Nasz zespół jest częścią kadry dydaktycznej i badawczej Wydziału Nauk Psychologicznych i Edukacyjnych oraz Wydziału Szkolenia Nauczycieli. <https://www.psih.uaic.ro/> - Faculty of Psychology and Education Sciences <http://www.uaic.ro/en/> - Alexandru Ioan Cuza University of Iași

Universidad de La Laguna (ULL) jest najstarszą instytucją szkolnictwa wyższego na Wyspach Kanaryjskich i możliwe jest prześledzenie jej historii sprzed ponad 200 lat. Wydział Edukacji i Wydział „Didáctica e Investigación Educativa” skupiają interdyscyplinarną społeczność naukową z różnych dziedzin: projektowania programów nauczania, doradztwa dla nauczycieli, kierownictwa szkoły, rozwoju szkolnego, procesu nauczania oraz uczenia się podstawowych kompetencji: nauka uczenia się, kompetencje obywatelskie, czy przedsiębiorczość. <https://www.ull.es/> <https://www.ull.es/la-universidad/facultades-centros-departamentos/facultad-de-educacion/>

This project has been funded with support from the European Commission. This communication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Submission Number: 2016-1-DE01-KA203-022891